

یادگیری پروژه محور

روشی کارآمد برای تحقق اهداف آموزشی و تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

آموزش و پرورش مأموریت دارد با تأکید بر شایستگی‌های پایه، زمینه‌دستیابی دانش‌آموزان در سنین لازم‌التعلیم طی ۱۲ پایه تحصیلی (چهار دوره تحصیلی سه‌ساله) را به مراتبی از حیات طیبه در ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی و جهانی، به‌صورت نظام‌مند، همگانی، عادلانه و الزامی، در ساختاری کارآمد و اثربخش، فراهم کند. انجام این مهم نقشی زیرساختی در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی خواهد داشت. در این مطلب قصد داریم نشان دهیم در یادگیری پروژه‌محور به‌خوبی می‌توان از گزاره‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش استفاده کرد.

کلیدواژه‌ها: یادگیری پروژه‌محور، برنامه درسی ملی، سند تحول بنیادین، یادگیرنده، تسهیل یادگیری

اشاره

یادگیری پروژه‌محور در آموزشگاه‌ها روشی است که در سراسر دنیا به کار می‌رود و در کشور ما نیز تقریباً یک دهه است که از آن استفاده می‌شود. این نوع از یادگیری تغییری بزرگ در آموزش و پرورش و پیشرفت آن محسوب می‌شود. در روش‌های سنتی، همیشه روش‌های متعددی برای تشویق دانش‌آموزان به کار رفته‌اند تا آن‌ها مطالب را حفظ کنند. این روش‌ها فقط برای مدتی پاسخگو هستند و در زمانی نه‌چندان طولانی، اطلاعات از ذهن دانش‌آموزان پاک می‌شوند. حال آنکه در یادگیری پروژه‌محور اطلاعات در قالب واقعیت‌های عملی و قابل‌رؤیت بیان می‌شوند و هرگز از حافظه دانش‌آموزان پاک نمی‌شوند. در این میان نهاد

یادگیری پروژه محور و اسناد بالادستی

یکی از اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی در برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین، **اعتبار نقش یادگیرنده** و یکی دیگر **اعتبار نقش مرجعیت معلم (مربی)** است. برنامه‌های درسی و تربیتی باید به نقش فعال، داوطلبانه و آگاهانه دانش‌آموز در فرایند یاددهی یادگیری و تربیت‌پذیری توجه و زمینه تقویت و توسعه روحیه پرسشگری، پژوهشگری، خلاقیت و کارآفرینی را در وی فراهم کند. برنامه‌های درسی و تربیتی باید به نقش مرجعیت تعلیم، غنی‌سازی محیط تربیتی و یادگیری، فعال کردن دانش‌آموزان در فرایند یادگیری و تربیت‌پذیری و ترغیب آنان نسبت به یادگیری مستمر توجه کنند. همچنین، زمینه ارتقای صلاحیت‌های اعتقادی، اخلاقی، حرفه‌ای و تخصصی معلم را فراهم کنند. همچنین، در اینجا بحث تعلیم و تربیت **علمی و فناورانه** که یکی از ساحت‌های سند تحول بنیادین است مطرح می‌شود (برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱).

یکی از رویکردهای مهم در طراحی آموزشی، رویکرد سازنده‌گرایی است. این رویکرد براساس مبانی معرفت‌شناختی و روان‌شناختی یادگیری سازنده‌گرایی، طراحی آموزشی را مشتمل بر فراهم آوردن منابع و فرایندهای یادگیری، به‌منظور تسهیل یادگیری شاگردان که همان خلق معنا در ذهن آنان است، می‌داند (خسروی و فردانش، ۱۳۹۲). از جمله روش‌های مبتنی بر این نظریه، روش یادگیری پروژه محور است.

یادگیری پروژه محور

در این روش، یادگیری از طریق تجربه اتفاق می‌افتد. یادگیرندگان با تجربه‌های واقعی روبه‌رو می‌شوند. آن‌ها در عین استقلال، برای انجام پروژه‌ها با یکدیگر همکاری می‌کنند. کاملاً فعال هستند و از منابع متعدد برای تکمیل پروژه‌ها استفاده می‌کنند. معلم هم نقش راهنما و تسهیلگر را بر عهده دارد (کریمی و واحدی، ۱۳۹۹).

برنامه‌های درسی و تربیتی باید به نقش فعال، داوطلبانه و آگاهانه دانش‌آموز در فرایند یاددهی یادگیری و تربیت‌پذیری توجه و زمینه تقویت و توسعه روحیه پرسشگری، پژوهشگری، خلاقیت و کارآفرینی را در وی فراهم کند

تجربه یک کلاس

تجربه من در کلاس درس با توجه به دو اصل اعتبار نقش یادگیرنده، اعتبار نقش مرجعیت معلم و ساحت علمی و فناورانه: دانش‌آموزان هنگام یادگیری پروژه محور کاملاً علمی برخورد می‌کنند و یادگیری‌شان با استفاده از راهنمایی‌های معلم در کلاس درس کامل می‌شود. در کلاس درس من (تدریس رایانه در پایه هفتم دبیرستان فرزنانگان) ابتدا دانش‌آموزان به‌صورت انفرادی کارهای خود را انجام می‌دادند و تکالیف را ارائه می‌کردند. در یکی از روزهای تدریس تصمیم گرفتم پروژه‌هایی را به آن‌ها بدهم. در ابتدا آن‌ها را گروه‌بندی کردم و رایانه‌هایی را در اختیارشان قرار دادم. موضوعات انتخابی آنان به دنیای واقعی‌شان مربوط بود. بنابراین، دانش‌آموزان خیلی سریع‌تر با موضوع ارتباط گرفتند و توانستند مطالب خوبی تهیه و تولید کنند. معلم یا مربیان دیگر نیز می‌توانند با مشارکتی کردن کلاس درس خود و استفاده از موضوعاتی که به دنیای واقعی دانش‌آموزان نزدیک هستند، نقش راهنما را برای آنان ایفا کنند و کلاس درس خود را از حالت یک‌طرفه درآورند.

با آزادگذاشتن دانش‌آموزان و فرصت‌بخشی برای همکاری در طراحی برنامه‌هایشان، به افزایش احساس تعلق به جامعه کلاسی کمک می‌شود (سیفت سی، ۲۰۱۵) در یادگیری پروژه محور فراگیرندگان برای هدایت، اداره و کنترل یادگیری خود از راه خودکنترلی و خودگردانی فرصت‌هایی پیدا می‌کنند. همچنین، این رویکرد تا حد زیادی مشارکت و همکاری دانش‌آموزان را مورد توجه قرار می‌دهد (وانسون و کاسگران، ۲۰۰۹). یکی دیگر از اصول ناظر بر برنامه‌های درسی و تربیتی در برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین، **جلب مشارکت و تعامل** است. فرایند برنامه‌ریزی درسی و تربیتی باید زمینه مشارکت و تعامل مؤثر معلمان، دانش‌آموزان، خانواده‌ها و سایر گروه‌های ذی‌نفع،

یادگیری پروژه محور دانش‌آموزان را به‌طور کامل در فرایند یادگیری درگیر و احساس رضایت عمیقی ایجاد می‌کند. همچنین، آن‌ها را به همکاری با یکدیگر تشویق می‌کند. این موضوع، در کنار افزایش مسئولیت‌پذیری در یادگیری خود، مهارت خودآموزی را نیز تقویت می‌کند. از آنجا که یادگیری پروژه محور فعالیت‌های زیادی را شامل می‌شود، با نیازها و سلیقه‌های متنوع یادگیرندگان هم‌خوانی دارد. این روش نوعی روش متبلور تدریس است که یادگیرندگان مسائل و مشکلات دنیای اطراف خود را با آن کشف می‌کنند (بل، ۲۰۱۰). دانش‌آموزان از انجام این پروژه‌ها خوش‌حال می‌شوند، زیرا در این روش انتخاب‌های خود را دارند، پروژه‌ها متعلق به خودشان است و می‌توانند با زندگی روزمره خود ارتباط برقرار کنند.

داشته باشد. همان طور که می‌دانیم، یکی از گزاره‌های ارزشی نظام تعلیم‌وتربیت رسمی عمومی که در سند تحول بنیادین از آن سخن رفته است، مسئولیت‌پذیری همه‌جانبه، مشارکت اجتماعی و داشتن روحیه جمعی و مهارت موردنیاز جامعه در دانش‌آموزان است (برنامه دersi ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱).

ذی‌ربط و ذی‌صلاح را در طراحی، تولید، اجرا و ارزشیابی برنامه‌ها فراهم کند. همچنین، در اصل دیگر، **توجه به تفاوت‌ها** را در نظر می‌گیرد؛ به‌گونه‌ای که برنامه‌های درسی و تربیتی باید ضمن تأکید بر ویژگی‌های مشترک، به تفاوت‌های ناشی از استعدادها، توانایی‌ها، نیازها و علاقه‌های یادگیرندگان توجه کند و انعطاف لازم را

تجربه کلاس من: دانش‌آموزان من زمانی که موضوعات موردنیاز جامعه را انتخاب کردند، ضمن علاقه‌ای که از خود نشان دادند، با مشارکت همدیگر توانستند به‌خوبی از عهده پروژه‌های چندرسانه‌ای خود برآیند. در این زمان هر کدام از آنان مسئولیت یک قسمت از کار را برعهده گرفتند و توانستند با مهارتی که در این زمینه کسب کرده بودند، پروژه‌های خود را به پایان برسانند. یکی دیگر از گزاره‌های سند تحول بنیادین، روحیه کارآفرینی، کسب شایستگی‌های عام حرفه‌ای و مهارتی و هنری زمینه‌ساز کار مولد است. دانش‌آموزان من، زمانی که برای انجام پروژه‌هایشان در کنار یکدیگر قرار گرفتند، هر کدام استعدادهای خاص خود را در مراحل گوناگون پروژه به نمایش گذاشتند و همچنین با عقیده‌ای که خودشان داشتند، زمانی که قصد انجام یک فعالیت را داشتند، به‌خوبی نمی‌توانستند ایده و مهارت خود را به کار بگیرند و بیشتر در فکر این بودند که کار را به نحوی به پایان برسانند. اما زمانی که در کنار یکدیگر قرار گرفتند، متوجه شدند مهارت‌های بیشتری دارند و می‌توانند به‌راحتی آن را در اختیار یکدیگر قرار دهند و پروژه‌های هنری و آموزشی خوبی تهیه و تولید کنند. همان طور که در سال‌های اخیر بر نقش معلم (مربی) به‌عنوان هدایت‌کننده و اسوه‌ای امین و بصیر در فرایند تعلیم‌وتربیت و مؤثرترین عنصر در تحقق مأموریت‌های نظام تعلیم‌وتربیت رسمی عمومی تأکید شده است، من نیز تمام سعیم را در این کلاس‌ها، آموزش‌ها و پروژه‌ها به کار گرفتم تا بتوانم تسهیلگر و هدایت‌کننده دانش‌آموزان در انجام پروژه‌هایشان باشم. به معلمان و مربیان دیگر نیز پیشنهاد می‌کنم ابتدا استعدادهای علاقه‌های دانش‌آموزان خود را بشناسند و سپس در پی موضوعی که هر دانش‌آموز برعهده گرفته است، به مهارت‌ها و علاقه‌های آن‌ها توجه کنند تا بتوانند خیلی بهتر پروژه‌هایشان را ارائه دهند.

منابع

۱. حاجی بابایی، حمیدرضا (۱۳۹۱). برنامه دersi ملی جمهوری اسلامی ایران.
۲. خسروی، رحمت‌اله، فردانش، هاشم (۱۳۹۲). الگوی طراحی آموزشی مبتنی بر پروژه با الهام از رویکرد سازنده‌گرایی. دوفصلنامه مدیریت و برنامه‌ریزی در نظام‌های آموزشی، دوره ۶ شماره ۱۱۸۷-۶۷.
۳. کریمی، ناصر و واحدی، حسین (۱۳۹۹). تأثیر یادگیری پروژه‌محور بر نگرش تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در درس فیزیک. فصلنامه پویش در آموزش علوم پایه، دوره ۶ شماره ۲۱، ۴۸-۵۶.
4. Bell, S. (2010). Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future. The Clearing House, 83(2), 39-43.
5. Ciftci, S. (2015). The Effects of Using Project-Based Learning in Social Studies Education to Students' Attitudes towards Social Studies Courses. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 186, 1019-1024.
6. Swanson, M. & Cosgrave, T. (2009). Instructional Practices to Support Project-Based Learning: www.swansonandcosgrave.com.

مقاله تأثیر یادگیری پروژه محور بر نگرش تحصیلی دانش‌آموزان